

Змішане навчання як можливість збереження безперервності освітнього процесу в умовах воєнного стану

Надзвичайним викликом для вітчизняної освіти внаслідок військової агресії РФ проти нашої країни є загострення проблеми забезпечення доступу до освіти її здобувачам, порушення безперервності освітнього процесу. Задля безпеки здобувачів освіти на деякий час навчання було призупинено. Надалі освітній процес продовжився з використанням усіх доступних форм: онлайн (на територіях, близьких до місць бойових дій), офлайн (на територіях, віддалених від місць боїв), у змішаному форматі.

За даними Державної служби якості освіти України [1] суттєвих змін зазнали форми здобуття освіти. Якщо у 2021–2022 н.р. переважна більшість учнів в Україні (97,55 %) здобувала середню освіту за очною формою, то внаслідок військової агресії та вимушеного переміщення українців як в межах країни, так і за кордон, частка учнів, які здобувають середню освіту очно, зменшилася до 77,36 %. Водночас в умовах війни у 43 рази збільшилася кількість учнів/учениць, які здобувають освіту за дистанційною формою: з 17 669 (0,41 %) до 772 909 (18,88%) учнів. З огляду на постійну загрозу безпеці учасників освітнього процесу, лише 15 % закладів освіти у першому півріччі 2022/2023 н.р. працювали очно, 33 % – дистанційно, 51 % – змішано, поєднуючи очне та дистанційне навчання. Водночас організація освітнього процесу в різних регіонах України відрізняється. В східних регіонах переважна більшість закладів освіти працюють дистанційно, що зумовлено насамперед безпековою ситуацією. В південних також переважає дистанційне навчання, однак близько третини закладів у містах навчаються змішано (частково дистанційно, частково очно). В центральних та північних областях України переважає змішане навчання. На заході – переважно очне навчання.

Рис.1. Розподіл форм організації освітнього процесу за регіонами й типом населеного пункту[1, 14-15]

Формат дистанційної освіти був застосований ще під час пандемії COVID-19, та дистанційне навчання в умовах війни має свої особливості.

Рис.2. Наявність класів з дистанційною формою навчання у закладах освіти (за регіонами) [1, 14]

Недоліками дистанційного навчання, що впливають на його результати, педагоги назвали: брак живого спілкування; невміння дітей самостійно вчитися; брак повноцінних дистанційних курсів на платформах закладів освіти, самостійна робота учнів без належного педагогічного супроводу. За результатами дослідження якості організації освітнього процесу проведеного Державною службою якості освіти [1] найбільші освітні втрати під час дистанційного навчання саме з природничих предметів, де вкрай важливим є проведення лабораторних та практичних робіт для формування дослідницької компетентності, навчання через дослідження. Лише 21% вчителів у містах та 19% у селах проводять практичні та лабораторні роботи. Можливостями симуляцій для моделювання дослідів користуються 16% вчителів у містах та 12% у селах.

З метою подолання зазначених недоліків все більше закладів освіти вводять змішане навчання, оскільки воно «виявилось однією з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу» [2, 54].

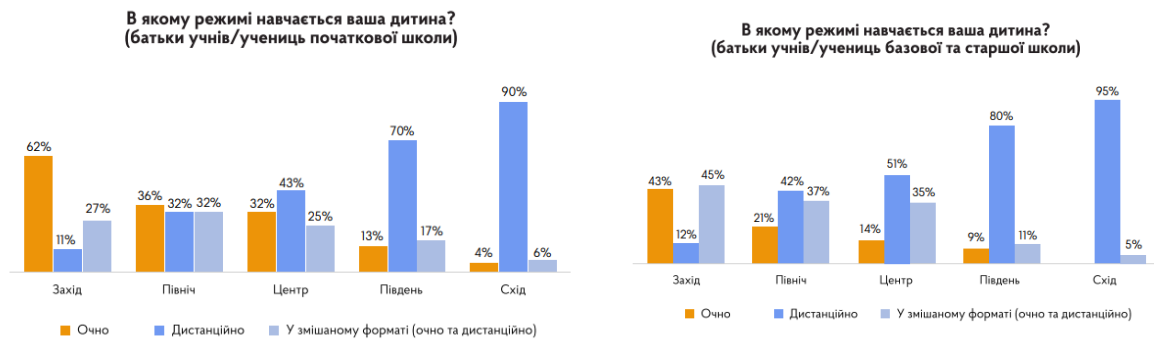

Рис.3. Частка учнів початкової, базової та старшої школи, які навчаються у змішаному форматі (за регіонами) [1, 17]

Bonk і Graham характеризують змішане навчання як поєднання навчання «віч-на-віч» (face-to-face instruction) і за допомогою комп'ютера (computer-mediated instruction) [3]. У загальному розумінні змішане навчання – це таке навчання, за якого частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами.

Є кілька варіантів «змішування»: поєднання очної форми з дистанційною; поєднання різних форматів навчання в межах одного класу (основне очне навчання з використанням технологій дистанційного навчання та різних форм роботи з електронними ресурсами, онлайн-курсами тощо); поєднання самостійного навчання та роботи в класі; змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами).

Найпоширенішими моделями змішаного навчання є: - ротаційна модель, суть якої полягає в так званій «зміні» учнів у школі. Відбувається також і «зміна» різновидів діяльності учнів – онлайн і офлайн. Різновидом цієї моделі є робота за технологією «перевернутий клас» - частину матеріалів учні опрацьовують самостійно, а в класі обговорюють дискусійні питання, консультуються з учителем або вивчають наступну частину матеріалу; - гнучка модель, у цій моделі учні працюють за індивідуальним розкладом переважно онлайн, а вчитель є координатором та консультантом, як очно, так і онлайн у синхронному режимі; - особистісно орієнтована модель, що передбачає навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями, може використовуватися для поглибленого вивчення деяких предметів, у разі поєднання очної та екстернатної, очної та мережевої або інших форм освіти; - модель

збагаченого віртуального середовища, що передбачає основну роботу в режимі онлайн за дистанційними курсами.

Законодавство не передбачає змішаної форми здобуття освіти як такої, тож якщо в школі організоване змішане навчання, то форма здобуття освіти є очною з використанням технологій дистанційного навчання.

Існує необхідність підготовки викладачів й учнів до діяльності в цих умовах. Вчителі потребують додаткової підготовки до використання певних моделей змішаного навчання, щоб зробити його ефективним; їм потрібен час для створення нового контенту. Учні необхідно ознайомити з відповідними технологіями, для забезпечення, перш за все, самостійної роботи у поза урочний час, окреслити зрозумілі для них цілі й очікувані результати.

Змішане навчання може забезпечити достатню ефективність за умови системності та відповідної підготовки й готовності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Результати дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>
2. Кухаренко В. Системний підхід до змішаного навчання. Журнал інформаційних технологій в освіті (ІТЕ), 2015. № 24, 053- 067. <https://doi.org/10.14308/ite000553>
3. Curtis J. Bonk, Charles R. Graham, Jay Cross, Michael G. Moore The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs San Francisco, 2006, Pfeiffer. 624 p.